
Kozma László

Erdélyi szonettek (VI.)

Csucsá

(Ady Endre)

Hallgatta a vonatok zaját,
Dübörögve a harctérre mentek.
Ismerte a rímek sóhaját
S végzetét a csattogó ütemnek.

Vágtattak eltévedt lovasok —
Tán a sorsunk végleg utat vesztett?
A régi seb szüntelen sajog,
Tépett szívünk még egymásra lelhet?

A hegyek fölött kuruc nóta zeng,
Az alkonyfelhők kialvó tüzek —
Meglelhetjük-e hitünk csillagát?

Vagy elborítják futó fellegek,
A reménycsillag hasztalan remeg,
S a pusztán egyre nő a némaság.

Bánffy Miklós

Gyertyaláng az ódon palotában
Kigyúl, ha eljő az alkonyat.
Tovább lobog a könyvtárszobában,
Megvilágít régi arcokat.

Felcsendül az elmúlt bál zenéje,
Hallgatják a gáláns bókokat,
És pirulva elfordulnak félre,
Vetve kacér pillantásokat,

Legyezőjük simítják a hölgyek,
Indul a tánc, elegáns és könnyed,
Szívükben a vérük zakatol.

És ő némán lapozgat a Könyvben,
Egyetlen szót ír az éji csöndben,
Egyetlen szót: Megszámláltatol.

Nagybánya

Bányai táj. A színek és a formák,
A tiszta zöld, s az égő komplementer,
A teljességet ami visszahozná,
Mi kiegészít, vajon hogy veszett el?

Átkelhetsz-e a félbetörött hídon?
S ha szomszédodtól el egy határ választ?
A kéklő hegyek, egy-egy üde színfolt,
Tán tilos már, hogy befedjék a vásznat.

Mi tied volt, túl van a határon,
A művészet, az egységes álom.
Alattad zúg a történelem árja,

S visszanéznek a hegyeid fájón,
És örvényben forog a hullámon
A gyökerestől kifordított szálfá.

Temesvár

Temes vára. Csöndben fut a Béga,
És mesél a parkok suhogása.
Bíborosan fölizzik az égélj,
Gyúl az alkony kettős koronája.

Zsigmond, magyar király és a császár,
S Dózsa György, a szegények királya.
Piros rózsza fut a trón lábánál,
Megcsendül a harangok imája.

Puskatúz. A Taps-tér visszhangozza,
Felizzik szemben a Dózsa trónja,
A Diktátor sápad a palotában.

S míg a park a virágait ontja,
Emléküket szelíden befonja,
Kik elvesztek egykor a Baragánban.

Antal Imre

A hegyekre nagy havak szakadnak,
Csupa jégvirág a téli ablak.
De pirosan feldalol a vászon,
Menyasszonytánc a tündöklő álom.

Gyertya lobog, ragyogó szövétnek,
Fázó lelkek a templomhoz érnek.
Felragyog a templomnak oltára,
Fölizzik a forradalom lángja.

Akik szebbet és jobbat akarnak,
Kiáltásban az igeszó hallgat,
S igeszóban a jövőt kimondják.

Téli éjben piros gyertyalángok,
Hegyoldalon fényes napsugár-folt,
— Bízatok, mert tietek az ország.

Tinódi Sebestyén

Énekében a hősök koszorúja,
Eggyé vált a szétszaggatott ország.
A ledőlt tornyok magasodnak újra,
Életükkel ahogy egybefogják.

A végvári harc ezer vértanúja
Összegyűlik hófehér seregnek.
Húrjába kap, majd lágyan siklik ujja,
Ritmusában összeforr a nemzet.

De a harcuk nincsen bevégezve.
Rajtad múlik, győzhet-e az eszme,
Mert az idő mindig új tavaszt hoz.

Megindul a patak csergedezve,
Illatos szél csap a fenyvesekre,
Játszik rajtuk Tinódi, a Lantos.

Arad

Az emlékmű a harcuk folytatója.
Diadalmas koszorút emel.
Megalázva, tagadva, bemocskolva
Hősi hírük mégsem múlhat el.

Mert nagy hírük az Ébredő Szabadság,
Érte hozott Élet-áldozat.
Kik magukat egészen odaadják,
Hitünk őrzi a Harcosokat.

És az arcuk kemény bronzba vésvé,
Élteti egy nemzet szívverése,
A halálban immár halhatatlan.

Hős induló a nevük zenéje,
Győzhessen a forradalmuk végre,
Elnémult és ünnepi szavakban.

Nagyvárad

Nagyvárad, a Pece-parti Párizs,
A fekete sas szárnyat hol kibont.
Verset visz a hullámloccsanás is,
A költőkard még éles és kivont.

A sarokban megvan még az asztal,
Hol beszélgetett Juhász és Ady.
S a deszkákon fölzeng a magyar dal,
Ugye, Gyulánk, lehet még hallani?

Négysorosát írja Horváth Imre,
Sorsot tömör sorokba sűrítve,
S Pannoniust búcsúztatja Várad.

És hallod még mennydörögni szinte
Pázmány szavát, s megvillan az íve
A Szent László szörnyű pallosának.

Ady Endre

Megindul az őszi lomb peregve,
Nagyváradra betér Ady Endre.
Vonata átrobog a városon,
Szikrázva fut a Kanonok-soron.

Füttyszavára csendül a régi vár,
Az őszi napfény halk reményt szítál.
Versrímeiben dübörögni hallja,
Zeng a katedrális nagyharangja.

Van-e még, ki bennünket segítsen?
Ósi zsoltár. Egyedül az Isten.
Fönn az égen szivárványos felhő.

Kávéházi cigarettafüstben
Tündöklük a Holnap nagyszerűen,
S a portréját festi Tibor Ernő.

Jegyzetek

Nagybánya: A 19. század végén induló nagybányai festőiskola a modern magyar festészet egyik legjelentősebb mozgalma.

A román—ukrán határon több magyar falut kettészeli a határ.

Temesvár: Dózsa György 1514-ben Temesvár falai alatt döntő vereséget szenvedett. Feltetelezett kivégzésének helyén áll az 1906-ban létesített, Székely László által tervezett Mária-kápolna, melyben Kiss György Mária-szobra található. A hagyomány szerint Dózsa György kivégzése alatt a jezsuita szerzetesek és a jobbágyok vallásos énekeket énekeltek, ekkor megjelent Mária. Luxemburgi Zsigmond magyar király és német—római császár (1387–1437) többször tartózkodott Temesvár falai között.

Az ún. Taps-tér a diktatúra alatt állami ünnepek színhelye volt.

A Baragán a Román alföldön található, erre a kietlen vidékre hurcolták az 1950-es években a politikailag megbízhatatlannak minősített személyeket. Ma Temesváron is található emlékművük.

Antal Imre: Antal Imre csángó festő (1944–2017), Gyimesközéplekon élt. Elmondása szerint Templom előtt c. festménye az 1989-es temesvári forradalmi eseményeket ábrázolja.

Arad: Az aradi vértanúk szobra Zala György munkája, 1890-ben avatták fel. 1925-ben eltávolították, 2004. április 25-én állították fel újra. Több támadás érte, festékekkel is leöntötték. Felső részén Hungária alakja koszorút emel, körben négy szoborcsoport: *Ébredő szabadság*, *Harc-készség*, *Áldozatkészség*, *Haldokló harcos*. Legalul körben a 13 tábornok bronz domborműve.

Nagyvárad: Janus Pannonius Váradról szóló költeménye 1458-ban született latin nyelven. Szent László szobra jelenleg a katedrális előtt áll, ahová 1923-ban helyezték át a Szent László térről. Tóth István alkotása, 1893-ban avatták fel. Pázmány Péter 1570-ben született Váradon, mellszobra a katedrálisban található. A Fekete Sas szecessziós palota 1907-ben épült fel, tervezői Komor Marcell és Jakab Dezső.

Ady Endre: Ady Endre (1877–1919) Nagyváradon volt újságíró, versei szerepeltek a *Holnap* c., 1908-ban megjelent antológiában. Tibor Ernő (1885–1945), „Nagyvárad festője” az ő arcképét is megfestette. A hírneves festő a fasizmus áldozata, koncentrációs táborban vesztette életét.